

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان تحقیق:

ویژگی ها و شاخصه های مدیریت جهادی در حوزه مدیریت فرهنگی

از منظر آیات و روایات

استاد راهنمای:

سرکار خانم صادق

نگارنده:

اسماء بهروزی

سال تدوین:

پاییز ۹۵

چکیده

از آنجاکه یکی از اهداف مدیریت فرهنگ - اسلامی ، هدایت انسان ها به سوی سعادت است ، برای رسیدن به این هدف ، به مدیریت و مدیرانی نیاز است که هدف و ابزار رسیدن به آن را خوب شناخته و برنامه ریزی و هدف گذاری صحیح نمایند ؛ مدیران فرهنگی در سطوح مختلف باید مجهز به تواناییهای مدیریتی و ویژگیهای فردی فرهنگی - اسلامی باشند ؛ تا بتوانند دانش و تجربه شخصی خود برای رسیدن به اهداف متعالی را به کار گیرند . یکی از مدیریتهای اثربخش ، مدیریت جهادی است که با الهام از قرآن و سیره مucchomien (علیه السلام) و فرهنگ عاشورایی ، توانسته است نقش اساسی خود را در پیشرفت فرهنگی جامعه در مقابل سایر تئوریهای مدیریتی به بهترین شکل انجام دهد. انقلاب اسلامی ایران به عنوان بارزترین نمونه مدیریت جهادی در حوزه فرهنگی است که به دست معمار بزرگ انقلاب به عمل نشست. بنابراین لازم و ضروری است که به فرآیند مدیریت جهادی در حوزه فرهنگی پرداخته شود و سپس به مؤلفهها و شاخصههای مدیریت جهادی براساس آیات و روایات اسلامی به منظور تعمیق فرهنگ اسلامی در بطن جامعه و توسعه و بالندگی فرهنگی کشورمان می گردد. مورد ارزیابی واقع گردد . و آنچه که در مدیریت جهادی که برگرفته از مدیریت اسلامی است قابل ذکر است که علم و قوانین علمی در یک فضای ارزشی بکار گرفته می شوند و جامعه ، سازمان و افرادی که در آن هستند اعتقادات ، رسوم و ارزشهای فرهنگی خاصی دارند و مدیریت نیز ناگریز از عمل در بستر نظام ارزشی اسلامی جامعه و سازمان می باشد ولی اهداف مدیریت در جوامع غیر اسلامی به ویژه غربی حداقل کردن سود است و آنچه که اصالت دارد سود بیشتر است و این بدین خاطر است که جوامع غربی سعادت را در مادیات و در دنیا جستجو می کنند و به پایان کار (آخرت) اعتقادی ندارند حال آنکه در مدیریت اسلامی و جهادی آخرت ادامه حیات دنیوی محسوب می شود و هر نوع فعالیت دنیوی برای تلاش و اصلاح امور دنیوی و خدمت به بندگان خدا یک تعهد محسوب می شود.

کلیدواژه ها: مدیریت، فرهنگ، جهاد، مدیریت جهادی، حوزه، آیات و روایات

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱	مقدمه
۳	فصل اول: مباحث مقدماتی
۴	گفتار اول: کلیات
۵	۱-۱-۱- بیان مساله
۶	۱-۲-۱- اهمیت و ضرورت
۶	۱-۳-۱- پیشینه موضوع
۷	۱-۴-۱- سوالات تحقیق
۷	۱-۴-۱-۱- سوال اصلی
۷	۱-۴-۱-۲- سوالات فرعی
۸	۱-۵- پیش فرض
۸	۱-۶- فرضیه های تحقیق
۹	۱-۷- روش تحقیق
۹	۱-۸- مقاومت و متغیرها
۱۰	۱-۹- موانع و مشکلات
۱۱	گفتار دوم: مفهوم شناسی
۱۲	مقدمه

تدبیر راهکارهای اجرایی موارد پیشنهادی همایش ایجاد گردد . همچنین سالهاست که عمدتاً بنابه دلایل و عوامل گوناگون، بروز رفت سرمایه انسانی جهادی (که اکنون بازنیستگی و بازخریدی نیز به آن اضافه گردیده است) از سازمان جهادی ادامه دارد. ضروری است نه تنها اقدامات لازم برای جلوگیری از خروج سرمایه انسانی بهمورد اجرا گذارده شود و حداقل از تشدید روند آنجلوگیری شود، بلکه شرایط لازم برای بهره برداری از تجارب و توانمندی های ایشان نیز فراهم گردد. ضمن آنکه به توسعه سرمایه های انسانی جوان نیز در کنار افراد با تجربه اهتمام جدی شود.

۴- صاحبان فکر و اندیشه و محققین و کارشناسان زبده و مدیران مجروب بر جسته ترین جایگاه را برای ایجاد تحول و تکامل حرکت جهادی در نظام فرهنگی دارند. بنابه دلایل متعدد و از جمله حاکمیت قوانین سنتی و اداری بر ساختار تحقیقاتی و مدیریتی زمینه شکوفایی استعدادها و بروز توانمندی ها در حداقل محدود گردیده، پیشنهاد می گردد تنگناهای مربوط به بخش تحقیقات و مدیریت مورد مطالعه و بررسی فوری قرار گرفته و راهکارهای مناسب برای حل موانع و مشکلات مذکور تدبیر گرددن. تحقیق و مدیریت موثرهای محركه حرکت تکاملی و جهادی می باشند که سالهاست از پویایی لازم برخوردار نیستند.

۵- توجه به نیازهای اساسی و مشروع جهادگران در ساختار قانونی و رسمی نظام مدیریت جهادی نکته بسیار مهم و لازمی است که در مقاطع مختلف مورد بی توجهی مسئولین ارشد فرهنگی جامعه قرار گرفته است. تلاش در جهت رفع این نقیصه تأثیر شایانی در گسترش روحیه شادابی، خودباوری، اعتماد به نفس جهادگران و ارضاء نیاز به منزلت مطلوب ایشان خواهد داشت.

فهرست منابع و مأخذ

- ١- قرآن کریم
- ٢- سید رضی، نهج البلاغه، ترجمه حسین انصاریان، تهران، انتشارات پیام آزادی، چاپ هفتم، سال ۱۳۷۹. و ترجمه محمد دشتی، قم، انتشارات نشر، چاپ اول، ۱۳۸۹.
- ٣- ابراهیمی، رحمت الله و افشاریان، رحیم، مقایسه توصیفی نظامهای مدیریت سازمانی با نظام مدیریت اسلامی با تأکید بر مدیریت جهادی، مجموعه سخنرانیها و مقالات برگزیده همایش فرهنگ و مدیریت جهادی، جلد اول، ۱۳۸۸.
- ٤- ابن شعبه، حسن بن علی ، تحف العقول ، ترجمه حسن‌زاده، قم، نشر آل علی عليه السلام، ۱۳۸۲.
- ٥- اختری، عباسعلی، مدیریت علمی- مکتبی از دیدگاه اسلام ، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- ٦- اسحاقی، حسین، مؤلفه های مدیریت جهادی: صمیمانه با مدیران ، قم: مرکز نشر هاجر، بهار ۱۳۹۳
- ٧- اقتداری، محمد علی، سازمان و مدیریت سیستم و رفتار سازمانی ، تهران ، مولوی ، چ ششم. ۱۳۷۲.
- ٨- آمدی، عبد الواحد بن محمد، غرر الحكم، قم، دارالكتاب الاسلامی، بی تا.
- ٩- امام سجاد(علیه السلام)، صحیفه سجادیه، ترجمه محمد تقی خلجی، ناشر میثم تمار، چاپ چهاردهم، دعای ٧
- ١٠- انصاری، محمد علی، جلوه هایی از مدیریت در قرآن(ملک سلیمان)، ناشر بیان هدایت نور، مشهد، چاپ دوم، ۱۳۸۶.
- ١١- البحرانی، هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن ، قم، مؤسسه البعله، چاپ اول، ج ٥، ۱۴۱۷. و.ق.
- ١٢- بندر ریگی، محمد، فرهنگ عربی به فارسی ، ترجمه منجد الطلاق، تهران، انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۳۶۶

- ۱۳- پال هرسی وکنث بلانچ ارد، مدیریت رفتارسازمانی، ترجمه علی علاقه بند ، تهران ، امیرکبیر ، ۱۳۶۵
- ۱۴- جعفری ، محمد تقی ، حکمت اصول سیاسی اسلام (ترجمه و تفسیر فرمایش امام علی (علیه السلام) به مالک اشتر)، موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، ۱۳۸۶، چاپ پنجم
- ۱۵- حکیمی، اخوان، *الحیاء*، ترجمه احمد آرام، تهران، نشر فرهنگ اسلامی، ج ۳ و ۴، سال ۱۳۸۰ شمسی
- ۱۶- حمیری، عبد الله بن جعفر ، *قرب الاسناد*، قم، موسسه آل البيت عليهم السلام لاحیاء التراث، ۱۳۷۱.
- ۱۷- خارکوهی ، غلامرضا ، کتاب امام خمینی (ره) و جهاد سازندگی، چاپ موسسه تنظیم و نشر آثار امام ، تهران، ۱۳۷۰
- ۱۸- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷
- ۱۹- زارع، سasan، مدیریت جهادی، مدیریتی برخاسته از فرهنگ جهادی ، ماهنامه اندیشه و راهبرد، شماره ۱۵، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۴
- ۲۰- زارعی متین، حسن؛ تعیین الگوی فرهنگ سازمانی بر اساس ارزش‌های اسلامی در محیط کار و نقش آن بر رضایت شغلی ، پایان‌نامه دکتری: دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۴.
- ۲۱- شعیری، محمد بن محمد، *جامع الاخبار*، نجف اشرف، المطبعه الحیدریه، بی تا.
- ۲۲- صادقی، فتح الله و قاسمی، لطف الله، *تلفیق فرهنگ جهادی با فرهنگ سازمانی برای پی اندازی*
- ۲۳- طباطبایی، محمدحسین ، تفسیر المیزان، ج ۱۸، تهران، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی، ۱۳۸۴.
- ۲۴- طبرسی، حسن بن فضل، *مکارم الاخلاق*، قم، شریف رضی، ۱۳۷۰.
- ۲۵- طوسی، ابو جعفر محمد بن الحسن، *تهذیب الاحکام*، چاپ سوم، تهران، دارالکتب الاسلامیه تهران، ج ۶ ، ۱۳۹۰ه.ق.
- ۲۶- عمید، حسن، *فرهنگ عمید*، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۳.
- ۲۷- فلسفی، محمد تقی، *الحدیت، روایات تربیتی*، تهران ، نشر فرهنگ اسلامی ، ج ۱ ، سال ۱۳۶۸ شمسی

- ٢٨- فيض كاشانی، محمد بن شاه مرتضی ،محجۃ البیضاء ،قم، موسسه النشر الاسلامی
التابعه لجماعه المدرسين بقم، ج ٦، ١٣٧٦.
- ٢٩- قرشی بنابی، علی اکبر،قاموس قرآن ،تهران، دار الكتب الاسلامیه، ١٣٧١ .
- ٣٠- قیم، عبدالنبی، فرهنگ معاصر میانه، عربی – فارسی، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر، ١٣٨٦ .
- ٣١- کاشانی، فتح الله ، تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین ، تهران، انتشارات اسلامی،چ دوم ، ج ١٠ ، سال ١٣٤٤ اش.
- ٣٢- کلینی، محمد بن یعقوب، الكافی،تهران، دار الكتب الاسلامیه، ج ٢ .
- ٣٣- گاندی، ماهاتما در جستجوی حقیقت، ترجمه و تدوین خجسته گیا،نشر مرکز،تهران، ١٣٧٣،
- ٣٤- لیشی واسطی، علی بن محمد،عيون الحكم والمواعظ ،محقق حسینحسنی بیرجندي،قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ١٣٧٦ .
- ٣٥- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مؤسسه الوفاء، بیروت، ج ١٠٠، ٧٥، ٧٤، ٧٢، ١٤٠٤ هـ.
- ٣٦- محمد بن بابویه،شیخ صدوق، خصال،ترجمه سید احمد فهی زنجانی، شیراز، انتشارات علمیه اسلامیه،بی تا .
- ٣٧- محمدی ری شهری، محمد ، میزان الحكمه، قم،موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ج ٤، ١، ١٣٨٩ .
- ٣٨- محمدی، مظاہر، تبیین فرهنگ و مدیریت جهادی و شاخصهای آن ، مجموعه سخنرانیها و مقالات برگزیده همایش فرهنگ و مدیریت جهادی، جلد دوم، ١٣٨٨ .
- ٣٩- مرتضوی، مهدی و زارع پورنصیرآبادی، فضل الله، فرهنگ سازمانی جهادی؛ عامل کلیدی مدیریت جهادی، مجله مهندسی فرهنگی، شماره ٧١ و ٧٢، آذر و دی ١٣٩١ .
- ٤٠- مصباح یزدی، محمد تقی ، نظریه حقوقی اسلام ، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی،چ اول، ١٣٨٠ .
- ٤١- مطهری، مرتضی،امامت و رهبری،قم،صدراء. ١٣٦٨ .
- ٤٢-----،انسان و ایمان ،قم،صدراء، ١٣٦٨، ص ٥٧

- ۴۳- مکارم شیرازی، ناصر، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالمکتب الاسلامیه، ج، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۴، ۱۳۸۷.
- ۴۴- معین، محمد، **فرهنگ فارسی معین**، انتشارات نامن، تهران، ۱۳۸۶.
- ۴۵- واعظی، سیدکمال، **نقش فرهنگ سازمانی در ارتقای بهره‌وری** ، مدیریت دولتی، شماره‌های ۳۴ و ۳۳، ۱۳۷۵.
- ۴۶- معلوم، لویس، ترجمه محمد بندر ریگی، **المجاد عربی فارسی** ، ج اول، انتشارات ایران، تهران، ۱۳۸۶.
- ۴۷- ورام، مسعود بن عیسی، **تنبیه الخواطر و نزهه النواظر**، قم، مکتبه الفقیه، بی‌تا، ج ۲.
- ۴۸- یاراحمدی خراسانی، مهدی، **مفهوم شناسی مدیریت جهادی** در عرصه فرهنگ و اقتصاد، ماهنامه زائر، شماره ۲۲۶، خرداد ۱۳۹۳.
-
- ۴۹- ابراهیمی فر، عبدالجواد، مبانی اعتقادی فرهنگ و مدیریت جهادی، ارائه شده در اولین همایش فرهنگ و مدیریت جهادی، برگرفته از سایت: <http://www.rasekhoon.net>
- ۵۰- اخضريان کاشانی، محمد رضا، بایسته‌های مدیریت جهادی، برگرفته از سایت: <http://www.beytolahzan.ir>
- ۵۱- بیانات رهبر معظم انقلاب در شروع درس خارج فقه ۲۰.۶.۷۳، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری <http://www.leader.ir>
- ۵۲- بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۷/۴/۸۳، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری <http://www.leader.ir>